Vol 5 Issue 10 April 2016 ISSN No :2231-5063

International Multidisciplinary Research Journal

Golden Research Thoughts

Chief Editor
Dr.Tukaram Narayan Shinde

Publisher
Mrs.Laxmi Ashok Yakkaldevi

Associate Editor
Dr.Rajani Dalvi

Honorary
Mr.Ashok Yakkaldevi

Welcome to GRT

RNI MAHMUL/2011/38595 **ISSN No.2231-5063**

Golden Research Thoughts Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial board.Readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

Regional Editor

Manichander Thammishetty
Ph.d Research Scholar, Faculty of Education IASE, Osmania University, Hyderabad

International Advisory Board

Kamani Perera
Regional Center For Strategic Studies, Sri Lanka

Janaki Sinnasamy
Librarian, University of Malaya

Romona Mihaila
Spiru Haret University, Romania

Delia Serbescu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Anurag Misra
DBS College, Kanpur

Titus PopPhD, Partium Christian University, Oradea,Romania

Mohammad Hailat
Dept. of Mathematical Sciences, University of South Carolina Aiken

Abdullah Sabbagh
Engineering Studies, Sydney

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Loredana Bosca
Spiru Haret University, Romania

Fabricio Moraes de Almeida
Federal University of Rondonia, Brazil

George - Calin SERITAN
Faculty of Philosophy and Socio-Political Sciences Al. I. Cuza University, Iasi

Hasan Baktir
English Language and Literature Department, Kayseri

Ghayoor Abbas Chotana
Dept of Chemistry, Lahore University of Management Sciences[PK]

Anna Maria Constantinovici
AL. I. Cuza University, Romania

Ilie Pintea,
Spiru Haret University, Romania

Xiaohua Yang
PhD, USA

......More

Editorial Board

Pratap Vyamktrao Naikwade
ASP College Devrukh,Ratnagiri,MS India

R. R. Patil
Head Geology Department Solapur University,Solapur

Rama Bhosale
Prin. and Jt. Director Higher Education, Panvel

Salve R. N.
Department of Sociology, Shivaji University,Kolhapur

Govind P. Shinde
Bharati Vidyapeeth School of Distance Education Center, Navi Mumbai

Chakane Sanjay Dnyaneshwar
Arts, Science & Commerce College, Indapur, Pune

Awadhesh Kumar Shirotriya
Secretary,Play India Play,Meerut(U.P.)

Iresh Swami
Ex - VC. Solapur University, Solapur

N.S. Dhaygude
Ex. Prin. Dayanand College, Solapur

Narendra Kadu
Jt. Director Higher Education, Pune

K. M. Bhandarkar
Praful Patel College of Education, Gondia

Sonal Singh
Vikram University, Ujjain

G. P. Patankar
S. D. M. Degree College, Honavar, Karnataka

Maj. S. Bakhtiar Choudhary
Director,Hyderabad AP India.

S.Parvathi Devi
Ph.D.-University of Allahabad

Sonal Singh,
Vikram University, Ujjain

Rajendra Shendge
Director, B.C.U.D. Solapur University, Solapur

R. R. Yalikar
Director Managment Institute, Solapur

Umesh Rajderkar
Head Humanities & Social Science YCMOU,Nashik

S. R. Pandya
Head Education Dept. Mumbai University, Mumbai

Alka Darshan Shrivastava
Shaskiya Snatkottar Mahavidyalaya, Dhar

Rahul Shriram Sudke
Devi Ahilya Vishwavidyalaya, Indore

S.KANNAN
Annamalai University,TN

Satish Kumar Kalhotra
Maulana Azad National Urdu University

Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.oldgrt.lbp.world

ISSN: 2231-5063 Impact Factor : 3.4052(UIF) Volume - 5 | Issue - 10 | April - 2016

Golden Research Thoughts

नोटाबंदी :– अर्थव्यवस्थेतील ऐतिहासिक निर्णय – एक अभ्यास

कु. सोनाली दिपक काशिद
संशोधक ,अर्थशास्त्र विभाग ,
मु. सा. काकडे महाविद्यालय, सोमेश्वरनगर, ता. बारामती, जि. पुणे.

प्रस्तावना : –

अर्थशास्त्र हे सामाजिक, राजकीय क्षेत्रामध्ये उपयोगी पडणारे एक महत्त्वाचे शास्त्र आहे. अर्थशास्त्राचा अभ्यास करताना राष्ट्रीय उत्पन्न, रोजगार, पैशाचे मूल्य, चलनवाढ, चलनघट इ. घटकांचा अभ्यास करणे महत्वाचे ठरते.

नोटाबंदी हा एक आजच्या वर्तमान स्थितीमध्ये सरकारने घेतलेला महत्वपूर्ण निर्णय ठरलेला आहे. ज्याप्रमाणे इंदिरा गांधीनी पंतप्रधान असताना 'नसबंदीचा' निर्णय घेतला 8 नोव्हेंबर 2016 रोजी पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी घेतला. या नोटाबंदीचा अर्थव्यवस्थेशी जवळचा संबंध असल्याने या घटकाचा /बदलाचा अभ्यास करणे महत्त्वाचे ठरते.

नोटाबंदी – संकल्पना व उद्देश

उद्देश

1.नोटाबंदीचा अर्थव्यवस्थेवरील परिणाम अभ्यासणे
2.नोटाबंदीचा निर्णय याची गरज व महत्व अभ्यासणे
3.काळा पैसा चलनामध्ये आणणे व भ्रष्टाचार रोखणे

संकल्पना

''नोटाबंदी म्हणजे चलनामध्ये असणाऱ्या नोटा रद्द केल्या जाणे व नवीन नोटा चलनामध्ये आणणे.''

8 नोव्हेंबर 2016 रोजी पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी चलनामध्ये असणाऱ्या 500 व 1000 च्या नोटा रद्द करण्याचा निर्णय घेतला व त्याची अंमलबजावणी केली. 8 नोव्हेंबर 2016 रात्रीनंतर 500 व 1000 च्या नोटा चलनातून रद्द केल्या गेल्या व 30 डिसेंबर 2016 पर्यत या नोटा बॅकामध्ये जमा करण्याचे निर्देश दिले गेले. नोटाबंदीनंतर ठराविक दिवस 500 व 1000 च्या जुन्या नोटा पेट्रोलपंप, रेल्वे, विमान प्रवास या ठिकाणी स्विकारल्या गेल्या व त्यानंतर या नोटा स्विकारणे बंद केले गेले. तसेच चलनामध्ये 500 व 2000 च्या नवीन नोटा चलनामध्ये आल्या. नोटाबदलीच्या प्रक्रियेमध्ये जानेवारी अखेर आठवडयास 24,000 बॅकांतून लोकांना मिळत होते व नंतर फेब्रुवारी 2017 नंतर अर्थव्यवस्था पूर्वस्थितीमध्ये येत गेली.

नोटाबंदीचे फायदे

1.भ्रष्टाचारास आळा बसला :– नोटाबंदीमुळे जो काही काळा पैसा साठविला गेला होता तो पैसा चलनामध्ये आला. बऱ्याच ठिकाणी कर्मचारी, अधिकारी लाच घेताना पकडले गेले. बऱ्याच ठिकाणी छापे टाकल्यानंतर लपविलेला पैसा उघडकिस आला.

2.कॅशलेस व्यवहारास चालना :– नोटाबंदीमुळे क्रेडिट कार्ड, डेबिट कार्ड यामार्फत व्यवहार करण्यास लोकांचा कल दिसून येतो. त्यामुळे प्रत्येक व्यवहारामध्ये चोखपणा निर्माण झाला परिणामी पैशाची सुरक्षितता निर्माण झाली.

3.इतर देशांना प्रेरणा :– नोटाबंदीच्या विविध फायदयांमुळे भारताकडुन इतर देशांनाही प्रेरणा मिळत गेली. भारताच्या या निर्णयामुळे पाकिस्ताननेही (सिनेटने) 5000 रूपयांचे चलन रद्द करण्याचा निर्णय घेतला.

4.दहशतवादयांना धक्का :– नोटाबंदीच्या निर्णयामुळे दहशतवादयांना मोठा धक्का बसला आहे. भारतातून जो काही पैसा दहशतवादी संघटनांना वापरण्यास मिळत होता, त्याचे मूल्य शून्य झाल्यामुळे त्यांच्या कारवायांना चाप बसला.

नोटाबंदीचे तोटे

1.सर्वसामान्यांचे हाल :– नोटाबंदीच्या निर्णयाचे बरेच फायदे झाले असले तरीही या निर्णयांमुळे सर्वसामान्य जनतेची फरफट झालेली दिसून येते व गोंधळ उडालेला दिसून येतो. वृद्ध, अपंग, अशिक्षित यांना विविध प्रकारच्या समस्याना सामोरे जावे लागले.

2.खोटया नोटांची निर्मिती :– सरकारच्या निर्णयाचा काही लोकांकडून गैरवापर केला गेला. बऱ्याच ठिकाणी 500 व 2000 च्या खोटया नोटा तयार करणारे रॅकेट निर्माण झाले. सामान्य लोकोवर याचा विपरित परिणाम झाला व त्यांची फसवणूक झाली.

3.सुट्टया पैशांची समस्या :– सरकारने 500 व 1000 च्या नोटा बदलून 500 व 2000 च्या नोटा चलनामध्ये आणल्या परंतु 2000 ची एक नोट असल्यामुळे बाजार रेल्वे, बसस्थानके अशा प्रकारच्या विविध ठिकाणी सुट्टया पैशांची समस्या निर्माण झाली.

4.व्यापारामध्ये मंदी :– नोटाबंदीच्या निर्णयामुळे व्यापारामध्ये घट निर्माण झाली. शेअर बाजारामध्ये घसरण झाली. राष्ट्रीय उत्पन्न मोठया प्रमाणावर घटले. परिणामी उत्पादन घटले व व्यापार क्षेत्रामध्ये मंदीची परिस्थिती निर्माण झाली.

नोटाबंदीचे परिणाम

नोटाबंदी हा निर्णय अर्थव्यवस्थेवर मोठया प्रमाणावर परिणाम घडवून आणतो.

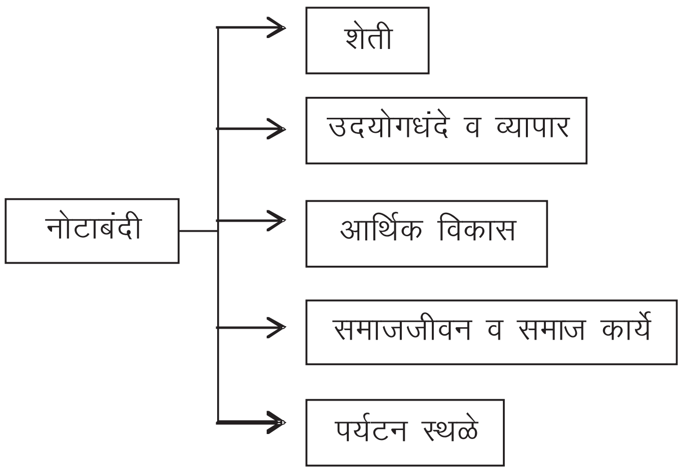

1.शेती :– शेती क्षेत्रावर नोटबंदीमुळे विपरित परिणाम झाला. 4,000 कोटीचे नुकसान झाले. शेतमालाची विक्री घडली व उत्पादित मालास बाजारपेठ उपलब्ध न झाल्यामुळे शेतमालास मोठा फटका बसला आहे.

2.उदयोगधंदे व व्यापार :–उदयोगधंदे व व्यापार यामध्ये नोटाबंदीमुळे थंडाई दिसून येते. सोन्याचे भाव उतरले गेले. विविध कंपन्यांमध्ये चालणाऱ्या व्यवहारामध्ये स्थिरता दिसून येते. पेट्रोल, डिझेल यांच्या किंमी उतरल्या गेल्या व शेतमालाच्या व्यापारामध्ये गंभीर परिणाम दिसून आले.

3.समाजजीवन व समाज कार्ये :– नोटाबंदीमुळे समाजजीवन पूर्णतः विस्कळीत झालेले दिसून येते. लोकांचा गोंधळ उडालेला दिसून येतो. विविध ठिकाणांच्या यात्रामध्ये नेहमीची गजबजाट दिसून येत नाही. बारसे, लग्नकार्ये, मुंजी यामध्ये पैशांची समस्या निर्माण झाली. धार्मिक स्थळे यांना मिळणारे दान कमी पडले.

4.आर्थिक विकास :– नोटाबंदीच्या निर्णयामुळे आर्थिक विकासामध्ये घट झाली. राष्ट्रीय उत्पन्न घटले. नोव्हेंबर अखेर ते जानेवारी 2017 पर्यत भारताच्या इतर देशांशी झालेल्या व्यापारामध्ये घट निर्माण झाली. तात्पुरती जरी ही घट झाली असली तरी नंतरच्या काळामध्ये आर्थिक विकासासाठी सकारात्मक परिणाम दिसून आलेले आहेत.

5.पर्यटन स्थळे :–

1) महावळेश्वरसारख्या ठिकाणी इतर वेळी तेजीमध्ये चालणारे व्यवसाय नोटाबंदीमुळे स्थिर झालेले आहेत.

2) इतर वेळी गजबजलेल्या स्थितीमध्ये असणारी पुण्यातील तुळशीबाग नोटाबंदीच्या दरम्यान गर्दी विरहित दिसून येते.

निष्कर्ष :–

1.दिर्घकालिन सकारात्मक परिणाम हा महत्त्वाचा फायदा नोटाबंदीमुळे दिसून येतो. 'भ्रष्टाचारास आळा' या महत्त्वाच्या समस्येसाठी नोटाबंदी 'सर्जिकल स्ट्राइकच' ठरते.

2.या निर्णयामुळे लोकांकडून खरेदीशक्ती काढून घेतल्यामुळे काही प्रमाणात 'पैशाची उधळपट्टी' थांबण्यास मदत झाली.

3.कॅशलेस इंडिया :– पंतप्रधानांच्या 'कॅशलेस इंडिया' या स्वप्नास सत्यामध्ये उरण्यास मदत झाली.
4.कार्यक्षम सरकार :– सरकारच्या या निर्णयामुळे भ्रष्टाचाराच्या समस्येस दूर करण्यास थोडयाफार प्रमाणात मदत झाली.
5.सर्वसामान्य जनतेस मात्र या निर्णयामुळे विविध समस्यांना सामोरे जावे लागले परंतु हा निर्णय जनहितास योग्य ठरतो.

संदर्भ सूची

1.वर्तमान पत्रे
2.प्रसारमाध्यमे (टि.व्ही. इंटरनेट, रेडिओ)
3.लेख
4.विविध लोकांचे अभिप्राय

Publish Research Article
International Level Multidisciplinary Research Journal For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished Research Paper,Summary of Research Project,Theses,Books and Book Review for publication,you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed,India

- International Scientific Journal Consortium
- OPEN J-GATE

Associated and Indexed,USA

- EBSCO
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Databse
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database
- Directory Of Research Journal Indexing

Golden Research Thoughts
258/34 Raviwar Peth Solapur-413005,Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com
Website : www.www.oldgrt.lbp.world